

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

BCU Cluj ANUL IX | University No. 125 Cluj
17 IUNIE 1928

În acest număr: *Guvernul național de Alexandru I. I. Idoș; Rugăciune poezie de D. I. Ciurezu; Istoria națională și istoria universală în învățământul gimnazial de I. Lupăș; Nevoi urgente de I. Agârbiceanu; Dărâmători și restauratori de altare de Toma Nour; Prin jertfă la izbândă, cuvântare rostită la mor-mintele eroilor în „Ziua Eroilor“ de Ioan Tolu; Ungaria și chestia optanșilor de M. B. Rucăreanu; Cronica politică: Antagonisme de D. I. Cucu; Gazeta rimată: Ziua Mamei de Cain & Abel; Insemnări: Lămuriri necesare, Cuvinte prietenești, Considerațiuni revelatoare, Empireul criticului, Blumenfeld știa mai bine! Casian R. Munteanu, Producția aurului, Republica dela Ploiești, etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Guvernul național

Însfârșit, avem la îndemână formula ideală pentru deslegarea crizei politice, prin care trece România de astăzi. E magica rețetă, făcătoare de minuni, a guvernului național.

Nici nu se poate găsi o perspectivă mai trandafirie. Închideți ochii, lăsați frâu liber închipuirii, și contemplați în liniște priveliștea idilică, desfășurată înaintea țării fericite. Toate partidele politice își vor întinde mâna frățeste, uitând vrăjmășia lor de deunăzi. La cârmă se vor așeza cei mai distinși fii ai neamului românesc, muncind din răsuputeri pentru binele patriei. Nimeni nu va mai amenința cu revoluția, fiindcă toți românii majori vor deveni guvernamentali. Pentru fiecare problemă economică, culturală sau administrativă, se vor oferi zece, douăzeci de soluții, nu una singură, sau cel mult două, ca până acum. Patimile politice se vor așeza să doarmă în culcuș moale; toată lumea va fi mulțumită; pace și bună-învoire va domni pe pământ...

S'ar părea, că ideea aceasta, a unei înțelegeri între toate partidele, e foarte populară; mai populară chiar decât expozeurile d-lui Iuliu Maniu. O mulțime de cetățeni obiectivi suspină după realizarea ei. Mai mult decât atât. Inetul cu inetul își face cale tot mai largă convingerea, că numai vanitatea personală a căpeteniilor noastre politice se mai opune străngerii într'un mănunchi a tuturor forțelor, capabile să ne asigure o guvernare infailibilă. Dacă neîmpăcații adversari ar lăsa la o parte amorul propriu, invidia, neîncrederea și celelalte porniri tulburătoare, dorita uniune sacră ar lua repede ființă, adunând la aceeaș muncă rodnică energii, cari astăzi se irosesc combătându-se. Imputările pornesc felurite, din gura tuturor. Dar, nimeni aproape nu se mai îndoieste, că cea mai nimerită lozincă a clipei de față se cuprinde în aceste două cuvinte vrăjite: *guvern național!*

Să ieșim puțin din cercul amețitor al imaginației supraîncălzite, pentru a cântări în cumpăna realității sorții de izbândă a acestei lăudate formule.

Alcătuirea unui guvern național, ca orișicare alt fapt politic hotărâtor, trebuie să îndeplinească două condiții esențiale: să fie *necesară* și să fie *posibilă*. Zadarnic vom căuta să descoperim, pe liniile convenționale ale logicii abstracte, binefacerile generoase ale unor proiecte de nerealizat, după cum tot atât de zadarnic vom cerceta, în perspectiva timpului, șansele de înfăptuire a unor schimbări, menite să nu provoace niciun fel de îmbunătățire. Politica nu e totdeauna știința aridă a nevoilor urgente. Ea ni se înfățișează, de multeori, ca o artă a prevederii; dincolo de orizontul strâmt al frământărilor cotidiene, slujitorii ei sunt, adesea, profesii inspirați ai prefacerilor viitoare. Dar nu e la mijloc nicio contrazicere. Cea mai temerară reformă, ca să fie pe deplin prețuită, trebuie să intre cândva, oricât de târziu, în orbita largă a posibilităților; cea mai simplă și mai inocentă inovație trebuie să poarte pecetea distinctă a unei necesități simțite. Să cernem prin această sită obiectul preocupărilor noastre. Formula guvernului național vrea să fie altceva decât o himeră; autorii ei își închipuie, că au descoperit drumul cel mai sigur, care duce la fericirea obștească. Nu examinăm, deci, un *deziderat sentimental*, ci o *soluție practică*. Îi cerem acesteia, fără să fim prea exigenți, o *realizare imediată* și îi căutăm o *utilitate evidentă*.

Guvernele naționale rezultă, cum se știe, din participarea tutufor partidelor politice la activitatea și la răspunderea cârmuirii. Ele sunt *necesare*, și adăugăm imediat: sunt în același timp *posibile*, atunci când o țară se găsește la o grea răspântie a existenței, având nevoie de toate puterile ei vitale pentru mântuirea dintr-o mare primejdie. În asemenea împrejurări, tot bagajul politic al vremilor normale: deosebiri programatice, rivalitățile personale, diferențierea categoriilor sociale, dispar, pentru a face loc unui singur obiectiv comun, izvorând din obsedanta dificultate a impasului mare prin care trece națiunea întregă. Pe vremea războiului, în țările beligerante, s'au înjghebat asemenea guverne naționale, pentru că, pe deoparte, organizarea biruinței finale pretindea înlăturarea oricăror rivalități între fiii aceleiași națiuni, iar pe de altă parte, patriotismul din cugetul fiecărui cetățean îi porunca să amâne orice veleitate de politică internă până în ziua când pericolul va fi trecut. Nimeni nu mai stă să discute asupra celei mai bune așezări a gospodăriei, când casa întregă e amenințată să fie mistuită de flacări!...

Cine poate susține, că România se găsește astăzi într-o astfel de situație, încât să fie nevoie de unirea tuturor, pentru a face față unei grave amenințări? Nu e cazul. Stările de lucruri dela noi nu sunt înfloritoare, de sigur. O lungă serie de nemulțumiri agită păturile populare. Multe nedumeriri mai apasă încă asupra vieții noastre publice. Guvernul pe care îl avem nu suferă de prea multă popularitate. În fața sa sunt piedici, pe cari nu știm dacă va putea să le învingă. Dar, pentru a rezolva această încurcătură politică, se cere

altceva decât împăcarea silită a tuturor partidelor, înșirată de-alungul aceleiaș bănci ministeriale, și aducând fiecare, pentru rezolvarea unor probleme curente, o altă concepție, o altă mentalitate, un alt plan de legiferare. Într-o asemenea conviețuire impusă, pe care n'ar izbuti s'o justifice numai înlăturarea neînțelegerilor mărunte din politica internă, păreri diferite s'ar ciocni, vechi divergențe ar ieși la iveală, rivalități proaspete ar scoate capul la fiecare prilej, transformând dulcea uniune sacră într'un adevărat haos. România a avut, a doua zi după unire, un asemenea specimen de guvern național, din care numai partidul liberal a lipsit, și semnele descompunerii s'au arătat fără zăbavă în sânul alianței improvizate. Aceasta a fost prima experiență. A doua experiență s'a făcut anul trecut, când d. Barbu Știrbey, fiind însărcinat să alcătuiască un fel de ghiveci ministerial, a reușit să adune pe aceeaș listă reprezentanți ai tuturor partidelor dela noi, cu excepția partidului poporului, cari se întrebau zilnic, foarte nedumeriți, cu ce scop s'au strâns laolaltă în sala Consiliului de miniștri? A fost o parodie, care s'a terminat repede, făcând loc guvernului de partid prezidat de răposatul Ion I. C. Brătianu. Bun, rău, acesta cel puțin știa ce voia. Să încercăm a treia experiență, căutând să închegăm sfârșăturile de altădată în cimentul atât de rar al sincerității și al desinteresării? Se deslușește vreun semn, care să ne îndemne să avem încredere în reușita acestei încercări?

Îată a doua întrebare, care se pune de data aceasta singură: Este posibilă înjghebarea unui guvern național în condițiile de astăzi? Răspunsul îl vom primi contemplând puțin arena frământată a întrecerilor politice, cari se desfășoară înaintea noastră. De unde așteptați să răsară spiritul de împăciuire, fără de care nici măcar dușmăniile recente nu se pot uita, de unde vreți să pornească primul gest de cedare, de unde să se întindă cea dintâi mână dezarmată? De unde? Din șirurile partidului liberal, care, fiindcă se găsește la putere, își închiuie că e de datoria lui să rămână veșnic acolo? Din tabăra partidului național-țărănist, care, monopolizând democrația și popularitatea, revendică pentru el dreptul exclusiv de a conduce la ruină destinele țării? Să nu ne amăgim. Partidul liberal a lansat odată, ce-i drept, lozincă guvernului național, dar n'a crezut nicio clipă în binefacerile ei. A executat numai o manevră abilă, cu ajutorul căreia a reușit să câștige complicitatea naivă a partidului național-țărănist pentru răsturnarea rău-inspirată a guvernului prezidat de d. general Averescu. Cât privește pe rivalii noștri național-țărăniști, de când am avut la Timișoara dovada lămurită a loialității lor față de celelalte partide de opoziție, nu mai suntem curioși să aflăm nimic nou. Orice tentativă de a strânge într'un singur mănunchi toate forțele politice ale României de astăzi se vor lovi, deci, deopotrivă, de tendința de a domina a partidului liberal și de egoismul sectar al demagogiei național-țărăniște. Uniunea sacră nu se poate realiza (noi zicem, că nici nu e nevoie de ea), fiindcă la temelia ei n'ar sta ideea generoasă a jertferei de sine în folosul unei cauze superioare, ci s'ar cuibări dela început duhul suspiciunii, al intrigei și al trădării. Oricare dintre adversarii adunați subț acelaș acoperământ

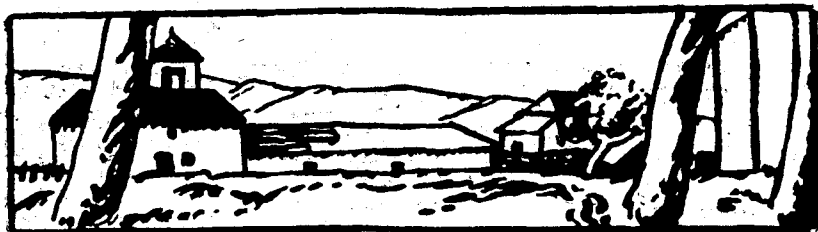
ar putea să se pomenească într'o zi cu un pumnal în spate...

Să plângem, prin urmare, pe ruinele frumosului vis inutil și imposibil? Așa am face, fără îndoială, dacă n'ar mai exista și alte mijloace de a remedia o situație dificilă, care se cere grabnic delegată. Soluția noastră e cunoscută. Țara are nevoie de o guvernare unitară, care să restabilească principiul autorității, să readucă pacea sufletească și să reînceapă executarea unui plan de muncă, ale cărei bune urmări am avut prilejul să le resimțim cu toții. Singurul om politic și șef de partid, capabil să prezideze această operă de restabilire a unui normal echilibru politic, e, după părerea noastră, d. general Averescu. În jurul său se vor putea grupa, se înțelege, și alte energii constructive, urmărind aceeași țintă, supunându-se aceleiași discipline morale și împărtășind aceleași metode de lucru.

La 1920, când a fost chemat să ia răspunderea puterii, d. general Averescu a cerut concursul regretatului Tache Ionescu, al cărui talent a fost cu succes folosit în politica externă a României. La 1926, a primit în guvernul său trei fruntași ai partidului național din Ardeal, pe d. d. Vasile Goldiș, I. Lupaș și Ion Lapădatu. Nu e în căderea noastră să proccim, cari vor fi colaboratorii săi de mâine. Dar partidul poporului s'a dovedit a fi unicul partid gata să primească conlucrarea cinstită a tuturor elementelor politice folositoare țării, cari mărturisesc aceleași credințe și se arată cu adevărat dornice de înțelegere. În discursul său dela Timișoara, d. Octavian Goga a destăinuit cu dovezi de neînlăturat, că o asemenea înțelegere era pe punctul de a se încheia cu partidul național, acum doi ani. Când, adică? Atunci când partidul poporului fusese adus la cărma țării, când adversarii erau complect demoralizați, când conducătorii săi ar fi putut foarte bine să disprețuiască orice oferte de colaborare li s'ar fi adus. Cu toate acestea, partidul poporului a tratat, și nu e vina să dacă tratativele n'au reușit.

Iată ceeace nici partidul liberal, nici național-tărăniștii nu s'ar gândi să facă astăzi. Iată de ce formulă guvernului național ne apare ca o născocire de prisos a câtorva amăgiți. Iată motivele pentru cari suntem încredințați, că țării i se va da în curând un guvern tare, sigur pe mijloacele sale, căruia nu-i va fi greu să găsească în jurul său toate întăririle de cari va avea nevoie.

ALEXANDRU HODOȘ

Rugăciune

Doamne,
Mi-s ochii duși în undiri de lan
Și sufletul mi-e rod de bucurie,
Că din cuprinsul Tău mi-ai dat și mie
Grăuntele de care să mă bucur.

Stropul de lumină ce-l răstorni
In ochiul meu cu adâncimi amare,
Tu pui în el atâta gând și-atâta soare,
Că'n lutul meu eu tremur și mă bucur.

Spicul ce-l apleci spre mâna mea
Și gura de isvor crescută 'n cale,
Sunt daruri mari, din darurile Tale,
De care eu mă mângâi și mă bucur.

Mă 'ndoi cu trupul cald de rugăciune
La cap de loc, în margine de luncă,
M'așteapt-un lan dogoritor de muncă,
Și 'n munca mea eu fluer și mă bucur.

Și bucuria mea trimisă 'n larg
Cu mâinile, cu ochii, cu cuvântul
E tot ce-Ți dă din truda lui pământul,
Când eu Te strig, când eu mă rog, când eu mă bucur.

D. CIUREZU

Istoria națională și istoria universală în învățământul gimnazial

II.

Dintre concluziunile raportului prezentat din partea comisiei istorice merită atențiune mai ales cea privitoare la valorificarea istoriei locale și regionale în învățământul secundar. Iată cum e formulat în raportul comisiei istorice acest postulat pedagogic: „În tratarea istoriei Românilor se va avea în vedere manifestarea vieții naționale, în chip integral, în toate provinciile căutând a scoate la iveală mai ales legăturile de unitate sufletească, nesdruncinate nici în cursul diferitelor cârmuri străine. Deaceia se va da o atențiune deosebită atât dezvoltării instituțiilor, la adăpostul cărora s'a putut păstra această unitate sufletească, precum și manifestărilor de viață populară. Prețutindeni vor năzui profesorii să încadreze momentele mai importante ale istoriei locale în istoria generală a Românilor, ca în chipul acesta să trezească interesul finelor generații pentru momentele și personalitățile istorice din ținuturile respective“.

Postulatul acesta fixează învățământului istoric o țintă *democratică*, îndrumându-l să caute a pătrunde tot mai mult în straturile adânci ale societății românești din trecut, în straturile populare, viața cărora s'a desfășurat în toate ținuturile la fel, câtă vreme a celor dela conducerea societății a fost mai diferențiată potrivit cu influențele ce s'au exercitat asupra ei în timpul cârmuirilor străine.

Învățământul istoric a fost până în timpul de față, și mai este încă, îndrumat în direcție *aristocratică*, vorbindu-li-se generațiilor tinere despre voievozi, regi, împărași, vlădici, conducători de oaste, reprezentanți principali ai literaturii, culturii sau artei, adică despre diferite categorii de aristocrați ai situației sau ai gândirii. În viitor va trebui să li se înfățișeze însă, pe lângă rolul istoric al conducătorilor,

și felul de traiu al celor conduși, al celor umili, din mijlocul cărora s'au ridicat adeseori figuri istorice de țărani sau de preoți mucenici, cari prin lupta și sacrificiul lor merită să stea, într'un manual de istorie, oricând alături de cele mai strălucite figuri de domni sau voevozi.*) Deaceea credem că în viitoarele manuale de istorie sacrificiul preoților și țăranilor mucenici va fi apreciat la justa lui valoare întocmai ca și acela al marilor boieri sau voevozi. În ce privește instituțiile, la adăpostul cărora s'a putut păstra și perpetua unitatea noastră națională în trecut, cea dintâi care a biruit toate urgiile veacurilor, e biserica. Istoria bisericească fiind partea cea mai importantă, prin valoarea ei umană și culturală, va trebui să fie împărțită în viitor de mai multă atențiune; capitolele destinate ei vor îmbrățișa în acelaș timp momentele esențiale din istoria culturală și artistică a poporului nostru întocmai ca și la alte neamuri.

Deoarece sub raportul vieții bisericești a putut să-și păstreze poporul român din toate provinciile comunitatea de viață sufletească solidară, din punctul de vedere al unității naționale istoria bisericească oferă cele mai numeroase dovezi despre neputința cărmuirilor străine de a sfâșia și desbina poporul acesta în fragmente condamnate de-naționalizării. Dar ea oferă în acelaș timp și posibilități numeroase de a face legătură potrivită între istoria regională și între cea generală-românească.

Nu există în cuprinsul României întregite regiune, în trecutul căreia să nu se poată găsi momente și personalități istorice de valoare educativă. Acestea fiind mai apropiate de sufletul elevilor din regiunile respective vor avea darul de a le trezi mai repede interesul pentru cunoașterea trecutului și de a-i conduce în mod firesc spre câmpul istoriei generale românești. Și în învățământul istoric este valabil, ca și în cel geografic, postulatul pedagogic de a proceda dela lucruri mai apropiate la cele mai îndepărtate.

*) În formularea acestui postulat am fost determinat, pe lângă alte experiențe didactice, și de următorul caz concret: cu prilejul examenelor de capacitate cu profesorii de istorie, în Noemvrie 1927, unul dintre cei mai buni candidați, un profesor sau director din Mediaș, n'a fost în stare să dea nici un răspuns la întrebările ce i-am pus în legătură cu istoria locală a orașului în care profesează. N'a știut nici măcar numele *preotului-martir*, care scrisese la 1842 cuvinte așa de juste și de curajoase despre puterea de viață și de penetrațiune a limbei românești la toate popoarele din Transilvania. Nu avea cunoștință nici de faptul, că acest preot a fost împușcat de Unguri la Cluj, în primăvara anului 1849. Am fost uimit, când în ședința plenară dela 19 Maiu 1928 s'a putut afirma în focul discuției de sigur, că numele acestui preot („*popa din Mediaș*”) nu ar avea ce căuta în istoria Românilor. Subsemnatul rămân convins că profesorii de istorie ar face, chiar din punct de vedere educativ-patriotic, o mare greșală trecând cu vederea și lăsând nevalorificate în învățământ asemenea *atitudini eroice* ca a preotului din Mediaș, care la 11 Mai 1849 — cu *trei ore înainte de clipa execuției* — scria copiilor săi orfani: „Dragii mei copii! Eu sunt condamnat la moarte și peste trei ore sentința se va executa. Ceea ce îmi pricinuieste durere, este gândul la voi, cari sunteți fără mamă și acum pierdeți și pe tatăl vostru. Dar eu nu sunt în stare să pun rezistență puterii, care mă duce la abator, ci mă împac cu soarta ca cu o voință a lui Dumnezeu... Din parte-mi plec din lumea aceasta fără ură și rog pe Dumnezeu, să ierte dușmanilor mei...” Nu este cazul acesta propriu să fie utilizat, cu cel mai bun succes, în opera de educație morală a fineretului?

Deaceea am recomandat și în ședința comisiei istorice, ceea ce socot necesar a menționa și aici în ședința plenară, ca prin un chestionar-tip să fie îndrumat profesorul a se interesa de toate momentele și personalitățile mai însemnate ale istoriei localității și regiunii, în care funcționează, nescăpând nici un prilej potrivit spre a încadra în învățământul istoric toate părțile de valoare educativă, pe care le oferă istoria locală și regională. Prin aceasta se va face un bun serviciu elevului și profesorului de o potrivă. În cel dintâi se va deștepta conștiința demnității naționale, în al doilea simțul datoriei de a cerceta trecutul regiunii respective, sporindu-și cunoștințele fie din monografiile existente, fie din corespondențele și actele, pe cari le-ar putea afla în arhive sau pe la particulari. În ce privește în special ținuturile ardelene, s'au publicat în trecut vaste monografii județene, din cari se pot culege prețioase contribuțiuni la cunoașterea vieții poporului nostru, din diferite timpuri. Profesorul de istorie, care nu s'ar interesa de aceste publicațiuni, s'ar lipsi însuș de o sorginte prețioasă pentru înnoirea și înmulțirea cunoștințelor sale istorice. El nu va fi în drept a se scuza cu lipsa de cunoștință a limbii maghiare sau a celei germane. Dacă profesorii dela școlile minoritare au datoria să cunoască limba română, cei dela școlile de stat trebuie să aibă ambiția a-și însuși cel puțin una dintre limbile minoritare, de preferință pe cea mai uzitată în localitatea, în care funcționează. De altă parte, nu e admisibil, ca un profesor de istorie să manifesteze indiferență față de așezămintele culturale-minoritare, ci trebuie să-și dea silința a se orienta asupra originii și dezvoltării lor istorice. Nici nu-mi pot închipui un profesor de istorie la liceul din Sibiu d. e. care să nu-și ducă măcar odată în an elevii la biblioteca Bruckenthal, ori în Târgul-Mureș la biblioteca Teleki, ori în Oradea-Mare la biblioteca episcopiei gr. catolice, ori în Alba-Iulia la cea înființată de Batthyányi, spre a le explica originea și importanța lor.

Prin cultivarea pricepută și plină de iubire înțelegătoare a istoriei locale sau regionale istoria generală a Românilor va fi tot mai mult apropiată de sufletul generațiilor tinere. Și astfel istoria națională va deveni în scurtă vreme cel mai plăcut obiect de învățământ și pentru profesor și pentru elevi, trezind în sufletul lor un interes lămurat, multilateral și durabil pentru toate valorile individuale și colective ale vieții noastre din trecut și de astăzi. Se va întări totodată simțul istoric așa de necesar pentru echilibrul vieții sociale sădindu-le în suflet dorința de a contribui mai târziu și ei din toate puterile la progresul poporului și al statului, care-i ocrotește.

Necesitatea și importanța istoriei regionale pentru istoria națională este îndeobște admisă în toate țările culte. Îmi reamintesc a fi citit nu tocmai de mult în *Revista generală a învățământului* fragmente din raportul unui inspector școlar francez, care arăta că studiile de istorie regională și locală au introdus o adevărată *reînviere* în învățământul istoric al școlii franceze și că istoria generală a Franței a fost înviorată prin aceea a regiunii, a orașului, a satului, cu meșteșugurile și artele lui, cu tot ce a caracterizat pe acel colț de pământ viața stră-

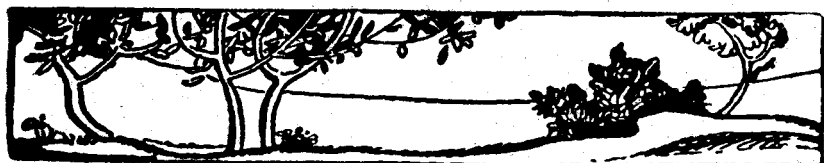
moșilor, cari au contribuit succesiv la formarea fizionomiei rasei. Profesorii ies din clasă și unde văd case vechi, un castel vechiu, o rămășiță de întărituri, o biserică veche, conduc elevii acolo și talmăcesc înaintea lor taina vremilor apuse“...

În felul acesta trebuiesc povățuite și la noi tinerele generațiuni spre înțelegerea și iubirea tradițiilor din trecut. Căci trecutul acesta, oricât de sbuciumat și de vitreg, trebuie să-l înțelegem prin iubire și să-l prețuim ca pe o forță generatoare a ființei noastre actuale. Toți suntem *copiii trecutului* — cum se exprimă filosoful R. Eucken — și ne hrănim din moștenirea lui... Trecutul trăește adânc în noi și ne înfășoară cu rețeaua deasă a înfrunzirilor lui văzute și nevăzute“.

Eucken afirmă că datoria istoriei este să *toarne* realitatea spirituală — etică în natura omenească. Mai crâncenă decât orice luptă este lupta vieții spirituale de a-și cuceri realitatea sa prin biruința hotărâtoare asupra materiei. În felul acesta privită istoria (ca o neîntreruptă legătură spirituală între generațiile, cari se succedază), evenimentele ei nu vor mai apărea ca un complex încălțit de întâmplări, în succesiunea cărora se ivește hazardul, ci ca o continuă ascendență a spiritului și a vieții omenești dela un început nebulos spre o perfecțiune tot mai mare. Această înțelegere deplină a istoriei contribuie esențial la dezvoltarea spiritului de orientare în viața publică și particulară, căci te învață să faci deosebire între ceea ce e trecător și constant, aparent și real în faptele omenești. Și atunci nesocotind mulțimea desordonată a ambițiilor personale, cari răsar la tot pasul, cetățeanul va urmări curentul dezvoltării sănătoase, format de puterile istorice creatoare ale societății, căci și problemele politice — sociale sunt de ordin moral și trebuiesc înțelese ca atare“...

Aceste cuvinte arată în deajuns funcțiunea și valoarea educativă a istoriei în învățământ. Dacă s'au rostit în această adunare cuvinte de apreciere dreaptă și elogioasă asupra valorii educative a religiei și poeziei, sper că nimeni nu se va găsi aplicat să precupețească sau să micșoreze rolul, ce revine învățământului istoric, ordonat și condus după criteriile științei și ale vieții, în pregătirea unui viitor mai fericit pe seama neamului și a statului românesc. Istoria nu este numai o știință, care luminează trecutul, ci e în acelaș timp o forță vie, care îndrumă prezentul și întemeiază viitorul.

I. LUPAȘ

Nevoi urgente

N'a trecut an dela unire să nu se accentueze în presă, în Parlament, în programele guvernelor, în întruniri publice, necesitatea de a se da o deosebită grijă și de a se ajunge la o soluție repede și mântuitoare a unor chestiuni de ordin local, ajunse chestiuni naționale: problema Moșilor, a Maramureșului, a Bihorului. Sunt răstimpuri, în fiecare an, când atențiunea publică e atrasă în mod stăruitor asupra acestor probleme, de către presă sau bărbații politici, ori chiar de guverne, mai ales la începutul puterii și în toiul alegerilor. Am avut prilejul să citim, dela unire până azi, nu numai promisiunile făcute, ci chiar soluțiile date de cei în drept în legătură cu viața economică a nației noastre din aceste năpăstuite ținuturi.

După o preocupare de câteva zile sau săptămâni, liniștea se restabilea pentru luni, pentruca, punându-se din nou aceeaș problemă, opinia publică să se convingă, că chestiunea e tot nedeslegată, că ceea ce s'a constatat din răscolirea de acum un an, trei sau opt, e și azi în ființă: aceeaș situație economică, aceeaș mizerie, aceeaș primejdie pentru viitor.

Intru cât Dumnezeu și natura cu legile ei au fost mai favorabile într'un an sau altul pentru populația localnică, dând ploi și soare la vreme, scăpând vitele de molimă, pomii de îngheț, scurtând iarna, au dus-o mai bine și locuitorii din partea locului. Dar, când firea le-a fost potrivnică, mizeria lor a fost în proporție cu această vrăjmășie.

Intervenția unei solide organizări, pornită din mintea și inima omului și executată de voința lui, n'a contribuit în cei zece ani dela unire aproape cu nimic, — cu toată larma ce se face în jurul problemei din aceste regiuni. Ea are și azi ca înainte cu o jumătate de veac, sau un mileniu, un singur protector: Dumnezeu deasupra, care poruncește cerului și pământului.

* * *

În ultimele decenii ale Ungariei, problema secuiască se agita la fiecare ocazie, ca o problemă locală de ordin național proeminent. Și

presa șovinistă, și asociații culturale, și guverne, se întreceau în grija patriotică pentru secui, în darea de soluții pentru mântuirea lor, deși știm cu toții că secuii au rămas din vremuri vechi cu multe privilegii, și erau în evoluție cuceritoare, desnaționalizând pe românii dintre ei.

Propaganda ce se făcea printre secui se îneca adeseori în ridicol, și desigur că nu dorim să ajungem și noi aici cu problema Moșilor, Maramureșului sau a Bihorului, — însemnând numai problemele locale de dincoace de Carpați.

Dar guvernele și societățile culturale ungurești nu s'au mărginit numai la propaganda de vorbe. Subt ridicolul exagerării dela suprafață s'a muncit efectiv, constant, unitar și cu multă stăruință, pentru îmbunătățirea situației materiale a secuilor.

La noi, până azi, am rămas aproape numai la vorbe. Pentru că micile soluții „luate pe teren“, — pentru mulțumirea locuitorilor din câteva sate, când ici când colo, pentru mulțumirea lor momentană, — au încetat de a mai fi eficace după o jumătate de an, după un an, — condițiile generale ale vieții economice rămânând neschimbate... Și pentru aceea opinia publică nu ar trebui să se mire când, după ce-a luat cunoștință despre astfel de îmbunătățiri, — aude deodată că populația e tot așa de neajutorată și nemulțumită cum a fost înaintea măsurilor paliative.

* * *

Pornind dela situația economică actuală din cele trei regiuni amintite, soluțiile de ordin general, proprii să îmbunătățească soarta locuitorilor, și până la soluția desăvârșită a problemei, credem că nu pot fi decât în legătură cu: aflarea, cu orice sacrificii, a izvoarelor de muncă, înlesnirea și organizarea produselor cu înconjurarea intermediarilor.

Locuitorii acestor ținuturi muntoase sunt azi în neagră mizerie, în adâncă și rușinoasă umilință, în rândul înfăi din motivul că nu au unde și ce să lucreze. Pe lângă ocupația lor de totdeauna cu creșterea vitelor, lemnăritul sau bășagul pe terenul propriu, ei au mai fost în număr considerabil, proletari manuali și căutau munca până în cele mai depărtate colțuri ale țării.

La fabricile de cherestea, la făeturi la exploatarea băilor, a carierelor de piatră, se puteau întâlni în fiecare an mii de locuitori ai acestor regiuni, cari aduceau câștigul de aici în țara lui săracă. Azi roirile de muncitori din aceste regiuni nu mai au unde munci. Dacă înainte vreme localnicii din ținutul diferitelor întreprinderi nu pridideau cu munca și muncitorii călători din alte părți erau bine veniți, azi nici cei dela fața locului nu găsesc de lucru. Toate întreprinderile și-au scărițat producția, au dat drumul multor lucrători, foarte multe și-au închis definitiv sau temporal porțile.

Problema aflării prilejului de muncă și câștig pentru țărani din Maramureș, Munții Apuseni, din Bihor, nu se poate soluționa prin câteva îmbunătățiri la fața locului. Ea depinde de activarea producției în întreaga țară. Desigur, și condițiile locale de producție îmbunătățite

vor ajuta situației, însă nu vor rezolva problema. Muncitori cu brațele, de export, se vor găsi totdeauna în aceste regiuni.

Aprovizionarea cu primele elemente de consumație credem a fi a doua problemă de ordin general pentru îmbunătățirea sortii populației din munți.

Azi aprovizionarea lor trece prin zece mâini până ajunge la destinație. În Maramureș trăesc multe mii de familii evrești, — zeci și sute în fiecare sat, — cari nu fac altceva decât vând țăranilor tot de ce au nevoie și cumpără dela ei tot ce au de vândut.

Dacă statul protejează cooperația, rostul ei nicăiri nu-i mai evident decât în aceste ținuturi. Când din simpla aprovizionare a unui sat trăesc zeci și sute de familii evrești, e limpede cu ce preț ajung autohtonii la alimente. O cooperativă, care să-i substituie pe toți acești cetățeni proaspeți, ar fi un punct câștigat în soluționarea unei părți a problemei hranei.

Dar o cooperativă de consum, o bancă populară, — nu au niciun rost dacă sunt simple improvizații de azi pe mâine, dacă n'au oameni pricepuți și cinstiți în fruntea lor, dacă nu sunt privite ca temelii ale vieții de stat în noua organizație economică. Sunt vr'o câteva și azi, — și țăranii cumpără tot dela evrei... Pentru că improvizația noastră dă marfă mai scumpă, uneori chiar mai proastă, și din nenorocire s'a întronat și aici scandal la conducere! Unde mai pui, că cele mai multe existente au și un substract politic de partid!

Înovația cooperatistă, pentru a-și da roadele trebuie să fie concepută de conducerea statului ca un factor pur al vieții economice: trebuie să aibe directive clare, nestrămutabile, conducere unitară, pricepută, cinstită și răsplătită.

Din puținul câștig al muncitorului cu brațele din ultimii ani, scumpețea aprovizionării trecută cu dobândă prin zece mâini, înghite disproporțional cu valoarea cel puțin în cincizeci de procente.

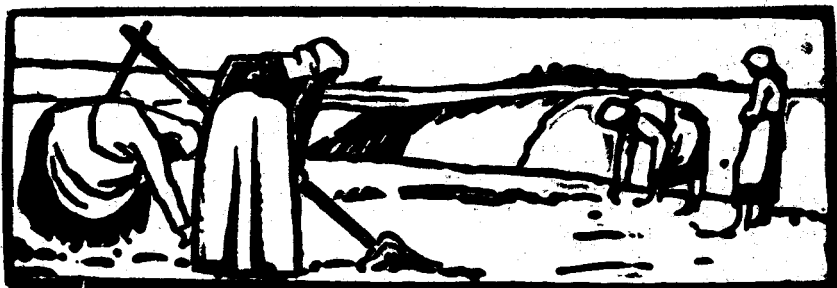
Tot astfel valorizarea produselor locale. Și acum, la zece ani după unire, neguțătorul din orașul vecin, cam pripășit la saf, cumpără fructele din pomii românului îndată ce le-a căzut floarea, pe prețuri ridicole.

Dacă, în Maramureș de pildă, ar fi organizat femeinic prin cooperative exportul vitelor și al fructelor, mizeria actuală s'ar curma cel puțin pe un sfert.

* * *

Ne gândim, că odată cu stabilizarea și venirea capitalului străin, s'ar putea soluționa multe din problemele ce stau la temelii unei mulțumiri economice în regiunile muntoase. Când nu ne vom mai putea plânge de lipsa capitalului, organizarea economică a acestor ținuturi trebuie să apară pe întâiul plan al înfăptuirilor. Afară de capital nu mai avem nevoie decât de... oameni cu putere constructivă, de muncă intensă și cinste întreagă. Li vom afla acasă ori, vor trebui... luați împrumut și ei, ca și capitalul? Suntem convinși că-i vom afla. Dar, cu o singură condiție: să nu se amestece în această întemeiere politicianismul cu interesele lui.

I. AGĂRBICEANU

Dărâmători și restauratori de altare

„Orice vorbitor politic are succes, când în numele neamului amenință pe indivizii sau partidele incomode, dar nimeni nu-l întreabă pe acel vorbitor, dacă are cumva vre-o însărcinare din partea neamului și de unde știe el ce gândește neamul în chestiunea aceea“.

T. G. Masaryk

Există, fără îndoială, în cultura românească o școală de îndrumare sănătoasă, de echilibru folositor intereselor generale ale neamului, care a înlăturat multe erezii literare. Această școală, poate ghici orice intelectual, este școala „Junimii“. Într-o vreme, când exagerările tendințelor naționale treceau dincolo de granițele adevărului, ajungând până în preajma ridicolului, s'a ridicat un cap limpede, un nepot de țaran de pe Mureș, care, cu conștiința că prin el grăiesc instinctele sănătoase ale rasei, a spus rădăciților: *In lături!*

E strigătul lui Titu Maiorescu. În vreme ce în Ardeal se croia o limbă artificială, fără ca cei cari o improvizau să-și dea seamă, că prin fapta lor separă pe intelectual de țaran, pe ardelen de restul românilor, un ardelen conștient, crescut în țară, ia fășiș lupta împotriva ardelenilor greșiți. Nu e de mirare, dacă acest nepot de țaran de pe Mureș a avut sprijinul celui mai mare poet răsărit din pământul țării, al lui Mihail Eminescu. În cultura românească lupta lui Titu Maiorescu a fost salvatoare. În politică, acțiunea junimiștilor n'a ajuns însă la acelaș rezultat. În zadar Mihail Eminescu îndreptase condeiul său de foc împotriva liberalilor, în zadar „Junimea“ încerca să arate căile greșile ale acestora, partidul liberal a reușit să nvingă în viața politică de pe atunci, așa acum junimiștii înșiși au biruit în viața culturală.

Ceeace vrem să reținem din această înșirare de istorie, e faptul, că acțiunea grupului junimist s'a îndreptat, în acelaș timp, împotriva partidului liberal și a ardelenilor rătăciți. Era, de fapt, o acțiune pentru păstrarea unității sufletești a neamului și a armoniei sociale.

Ce dovedea Titu Maiorescu? Că filologia cipariană e absurdă. Ce afirma Mihail Eminescu? Că îndrumările lui C. A. Rosetti nu sunt sănătoase. *Gazeta „Timpul“* și revista *„Convorbiri literare“* erau organele de luptă. Ce au arătat evenimentele ulterioare? Că și Titu Maiorescu și Mihail Eminescu aveau dreptate. Ambele direcții împotriva cărora a luptat școala „Junimii“ sufereau de aceeaș vină tragică: pierdeau din vedere continuitatea în viața culturală și politică a neamului.

A biruit „Junimea“ numai în cultura românească. Prin regulile de limbă ale Academiei s'a unificat scrisul românesc. Dar în viața politică, cu tot momentul de glorie dela 1913, când Titu Maiorescu a prezidat pacea dela București, direcția „Junimii“ a fost înfrântă. Ce s'a întâmplat de atunci? O știe fiecare foarte bine: unitatea neamului. Și ce schimbări s'au făcut în cultura și politica românească?

Liberalii au ajuns, din ce în ce mai stăpâni pe țară, au ajuns partidul dominator. Filologia cipariană a murit, dar o pornire identică în rătăcire a ajuns astăzi să zăpăcească Ardealul. Luptă în cultura românească nu mai poate fi: ea e una și aceeaș, pretutindeni. Forțele luptătoare s'au concentrat în politică. Deoparte liberalii, de alta național-tărăniștii. Figura lui C. A. Rosetti și a lui Cipariu au răsărit din nou. Că se chiamă Vintilă Brătianu sau Iuliu Maniu, nu importă. Greșelile ce le fac sunt aceleași. În primul rând, ei pierd din vedere continuitatea culturală și politică a neamului.

Apucând pe căi greșite, d. Vintilă Brătianu, în mod fatal, nu mai poate reveni. Nu poți să rămâi la „prin noi înșine“, și să alergi în străinătate după capital străin. Rătăcitoarea pribegie politică a dlui Iuliu Maniu e și mai ciudată. Prins în cercul strâmt al regionalismului, el a vrut, din primul moment al contactului cu politica țării românești, să domine viața publică a țării întregi. Și'n grija de-a domina singur, n'a ajuns să domine nici decum.

Între aceste forțe, cari se ciocnesc necontenit de nouă ani, între liberali și național-tărăniști, se fixează o nouă forță echilibratoare. Între Cipariu și C. A. Rosetti apare umbra lui Titu Maiorescu. Și, dacă odinioară, Titu Maiorescu a biruit în cultura românească, astăzi aceeaș reacțiune va trebui să biruiască în viața politică. Se vor stabili acum regulile conduitei politice, după cum odată s'au stabilit regulile scrisului românesc. Dl Iuliu Maniu a ținut adunare la Alba Iulia? Dar tot la Alba Iulia a ținut adunare și Cipariu la 1866, în 26 August, — adunare la care a fost de față și Mihail Eminescu — și acolo, Cipariu spunea rătăcitoare gânduri în ceea ce privește scrisul românesc. Azi nu mai scrie nimeni ca Cipariu, în curând nu va mai cugeta nimeni ca dl Iuliu Maniu.

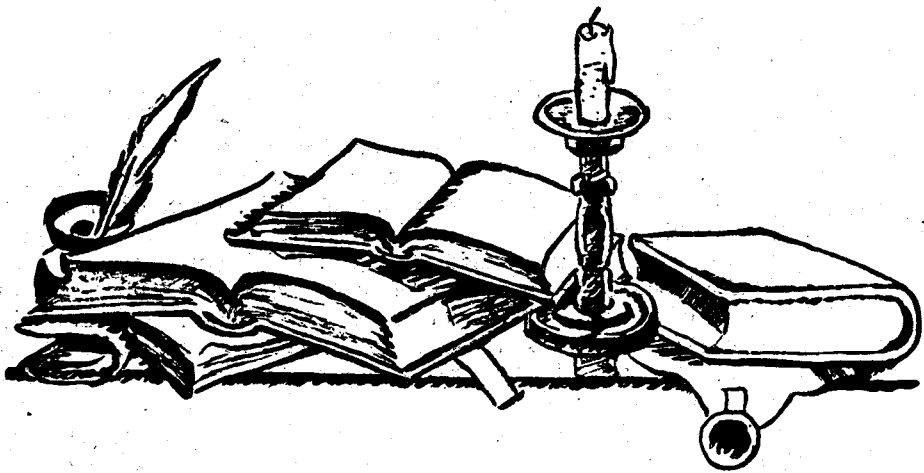
Are dl Iuliu Maniu vre-o însărcinare specială de a vorbi în

numele neamului? Tocmai acest om politic, pentru care România e numai o noțiune geografică? Poate face un astfel de om un examen în fața istoriei, fără să fi citit istoria românilor? Rătăcirilor politice cipariene, noi le opunem spiritul maiorescian, pe care-l vedem întrupat în dl Octavian Goga. Cântărețul pătimirii noastre va trebui să fie înfăptuitor al nădejdlor noastre. Este în Ardeal un altar al sufletului românesc. Vrea dl Iuliu Maniu să-l dărâme? Chiar dacă-l va dărâma, Ardealul și-a găsit un restaurator în d. Octavian Goga. Am scris, doar, zeci de ani cu ortografia cipariană, și totuși a biruit spiritul maiorescian. Ardelenii adevărați vor înțelege că, chiar dacă ani de-a rândul i-au slujit altarul preoți falși și ipocriți, va veni o zi, când cineva va urca treptele templului unității noastre sufletești, așa cum Mihai Viteazul a intrat în Alba Iulia, restaurând altare, nu dărâmându-le.

TOMA NOUR

BCU Cluj / Central Library Cluj

Prin jertfă la izbândă

— Cuvântare rostită la mormintele eroilor în „Ziua Eroilor“ —

Mântuitorul răstignit pe crucea suferinții a pățimit greu și și-a vărsat dumnezeescul sânge pentru mântuirea noastră. A cunoscut lungile și înfiorătoarele chinuri ale agoniei. Dar nici în fața morții n'a uitat omenirea. În o sublimă viziune a ultimelor clipe de durere, gându-i zboară între pământ și cer, între realitate și idealul moral, între finit și infinit, între relativ și absolut, între sămburele de adevăr creștin abia încolțit în câteva suflete și marele și veșnicul adevăr, între început de credință și credința tare ca munții. Și-a dat dumnezeescul suflet în convingerea nestrămutată, că lumina va pătrunde întunerecul, că binele va învinge răul, că cuvântul Evangheliei va răsună biruitor în largul lumii. S'a îngropat și a înviat și s'a înălțat la ceruri. Iar învățătura creștină s'a întărit, s'a răspândit, a cucerit milioanele de suflete sărace și umile, în sfârșit cuvântul Evangheliei a urcat repede chiar treptele tronurilor. Înălțarea Mântuitorului e un adevăr mare și simbolic. E formula cea mai înălțătoare, care a fost vreodată rostită pe planul istoriei umane. Ea simbolizează concepția dumnezească morală, că binele și adevărul treptat, progresiv va învinge în istorie, că principiul desăvârșirii morale va străluci tot mai puternic în ochii sufletești ai omenirii, că dreptatea socială va înlătura regimurile de opresiune și tortură, că omenirea se va înălța mereu pe scara desăvârșirii morale, intelectuale și sociale. Ce învățătură optimistă, ce învățătură mângâietoare, ce sprijin moral pentru mulțimea care suferă, pentru muncitorii, cari în sudoarea feții nu-și pot câștiga

pâinea, pentru umili, pentru săraci, pentru batjocoriți, pentru nedreptățiți, pentru desmoșteniți vieții, pentru victimele exploatării nemiloase! Căci unca ca acestora e rezervată împărăția cerurilor! Dacă conducătorii popoarelor s'ar fi inspirat din cuvintele Evangheliei, câte nedreptăți, câte monstruoziități, câte pagini urâte n'ar lipsi azi din istorie. Evanghelia e singura carte, care a ridicat la principiu conducător între raporturile sociale mila, compătimirea pentru cei în suferință, pentru orfani și văduve, — a enunțat adevărul etern, că fără dragostea deaproapelui, fără jertfa împinsă până la renunțarea de sine în favorul colectivității, dreptatea pe pământ va fi o continuă dorință, un vecinic postulat, dar nici odată o realitate.

Ce-ar fi făcut poporul nostru, dacă'n vremurile opresiunii negre n'ar fi avut credința consolatoare, că ziua mântuirii va sosi! Și ea a sosit. Ceeace se poate spune despre indivizii singuratici în raport cu credința, se poate spune și despre popoare. Care a fost cartea mângăerii, nădejzii de mai bine pentru neamul nostru, dacă nu evanghelia?! „Nu ne mai cereți biruri noi“, — spuneau delegații poporului din Muntenia la începutul veacului trecut generalului Kutusoff, care ocupa cu armatele rusești țările române, — „căci suntem secătuiți, istoviți și nu ne-a mai rămas nimic“. Iar învingătorul de mai târziu al lui privind uitându-se cu un zâmbet disprețuitor la ei, le răspundea: „Ba da, v'a mai rămas ceva“ — „Ce?“ — „Lacrimi ca să vărsați pe nenorocirile țării voastre!“ Acesta a fost aproape în întregime trecutul nostru. Și ce-ar fi făcut neamul nostru, dacă n'ar fi avut cel puțin *altarele*, pe cari să le umple cu lacrimile durerii, dacă nu chiar ale desnădejzii? Și dacă i s'ar fi permis totdeauna cel puțin să se mângăie în credința lui! Dar bisericile li se închideau și erau târâți în lanțuri dacă protestau. Și ardelenii nu odată își ardeau colibe și plecau în largul lumii. Unde? Căutau un loc, unde cel puțin se puteau închina liber Domnului. Dar credința n'au părăsit-o. Cu cât apăsarea era mai grea, credința lor în mântuire creștea, gândul lor creștinesc se înălța mai îndrăzneț, sbura mai curajos pe aripile credinții izbăvitoare.

Azi poporul român e stăpân pe destinele lui. Azi gândul nostru se înalță cucernic spre a mulțumii Aceluia, care ne-a întărit credința în ceasul mântuirii. Nu poate să fie o coincidență mai nemerită ca între înălțarea de astăzi și înălțarea sufletească, plină de avânt, a acelor sute de mii de ostași români, cari prin sublimul lor sacrificiu ne-au dat România întregită. Au făcut, au suferit au murit pentru a noastră izbăvire. Umili, săraci, bolnavi, flămânzi, în față c'un dușman înarmat până 'n dinți, au luptat și au învins!

„*Ei cu tunuri și baloane*“

• „*Noi cu piepturile goale*“, erau cuvintele unui soldat necunoscut mort la Mărășești, în a cărui fânică ciuruită de gloanțe însângerată și plină de noroiu, un poet român le-a găsit și cari arată până la evidență epeea măreață, tragedia zguduitoare a soldatului român. Poporul nostru nu e amic al războiului pentru războiu. Noi

n'am cucerit popoare pentru a le oprima și exploata. Dar câți dușmani nu și-au bătut joc de corpul național al nostru? „Cine scoate sabia asupra altuia, de sabie va pieri!“ Și ei au pierit de sabia noastră! Dacă există războaie sfinte, cruciade, o astfel de cruciadă a fost războiul românesc. „Libertate sau moarte“ era strigătul tuturor românilor.

„Tot una e dac' ai murit

„Flăcău sau moș îngârbovit,

„Dar nu-i tot una leu să mori

„Sau câine 'nlănțuit!“ scria Coșbuc ca un ecou

al vremurilor de ingenunchere națională. Ca să nu moară întreg neamul românesc „ca un câine 'nlănțuit“, cetele mute ale eroilor anonimi au suferit, chinuit și murit în făcere în văile Carpaților și 'n câmpiile Moldovei, dupăcum au murit cu sutele de mii soldații ardeleni, cari n'aveau nici măcar consolarea, că luptă pentru idealul neamului nostru. Ei au murit, ca poporul românesc să fie liber. E chemarea istoricilor, să arate importanța armatei române în războiul mondial. Nu știu, dacă a avut vreo armată mai mari obstacole de invins ca armata noastră. Și 'n toiul luptei, aliatul de eri, Rusia îi devine dușman. Grozavă încercare, zguduitor calvar!

Au trecut aproape zece ani de atunci. Ritmul agitat al vieții a făcut, de multe ori chiar, să uităm datorita, ce avem față de memoria eroilor, cari s'au înălțat dela pământ la cer, răscumpărând cu scump sângele lor izbăvirea noastră. Alte idealuri ne seduc, alte probleme ne preocupă. Am uitat, că dacă călcăm azi pământul românesc, e datorită lor! Ce repede trec morții! Cruculițele de lemn s'au surpat, mormintele aproape au dispărut. Și 'n loc de candelă veșnică, cari să ne reamintească meru idealul, care să ne servească meru ca imbold în calea vieții, pe ele de cele mai multe ori cresc buruieni și pălămidă. Uitarea neiertătoare s'așterne asupra acestor lăcașuri, cari pentru noi ar trebui să fie sfinte. Căci ce e mai scump omului ca viața? Ei au jertfit-o generos pentru libertatea noastră. Orice muncă uriașă am desvolta noi, ea rămâne mult inferioară jertfei lor. Idealul lor trebuie să fie al nostru! După o mare mișcare politică și socială în Franța, când se credea, că mai multă dreptate va fi acolo și 'n Europa, marele poet francez Victor Hugo scria, adresându-se conducătorilor lor: „N'ați făcut nimic, câtă vreme poporul suferă încă! N'ați făcut nimic, câtă vreme aceia, cari sunt în puterea vârstei și muncesc din greu, n'au o bucată de pâine; câtă vreme acei, cari au muncit până la adânci bătrânețe, n'au nimic, n'au unde să-și plece capul albit, sunt fără azil; câtă vreme uzura roade satele noastre; câtă vreme la orașe sunt nenorociți, cari mor de foame!...“

Să punem aceste cuvinte în gura eroilor, ale căror oseminte își dorm somnul de veci sub glia din fața noastră. Ei ne strigă: „Jertfa noastră e zadarnică, câtă vreme...“ și să continuăm cu cuvintele lui Victor Hugo mai sus citate. Și-mi vin în minte alte cuvinte ale unui alt mare poet francez, Lamartine: „Politica, din care cei vechi au făcut un mister, din care cei moderni au făcut o artă, nu e nici una

nici alta... În epoca rațională a lumii, în accepția adevărată a cuvântului, politica este *morală, rațiune, și în deosebi virtute*". Dar noi suntem oamenii școlii și din școală noi trebuie să exilăm politica. Mai presus de oameni și de partide există o politică a neamului, o politică generală a țării, și aceasta e și politica școlii. Realizării — mi-ar putea răspunde sceptic, — că Victor Hugo și Lamartine sunt poeți, visători și că viața e departe de vis. Departe de vis viața? Dar România Mare n'a fost un vis pentru generațiile trecute și azi e o realitate spre fericirea noastră? El a fost realizat cu jertfe mari, cu sacrificarea de sine a unui Rege, cum rareori găsim în istorie, dupăcum generației noastre i se cer jertfe zilnice, ca dorințele poezilor să devină o realitate în țara noastră. Aceasta e misiunea generației noastre. Ne-o cer morții din morminte, ne-o cere conștiința, ca să ne putem numi urmașii ostașilor morți în slujba neamului; ne-o cere ca un imperativ categoric glasul vremii și ritmul istoriei!

Săliște

ION TOLU
profesor

Ungaria și chestia optanților

Procesul optanților, debătut în curs de câțiva ani în văzul opiniei publice modiale, a avut ca punct de plecare aparent anumite revendicări juridice; de fapt, însă, a servit ca material de propagandă directă împotriva României și de propagandă indirectă împotriva celorlalte state successorale. Marele public ungar, chinuit de sarcinile reclamate de consolidarea Tezaurului, și apăsător de criza economică a gospodăriilor particulare, a luat cunoștință nepăsător de jalba proprietarilor originari din Ardeal. În general, însă, ardelenii unguri, mai nerăbdători în mișcările iredentiste, mai iscusii în acțiunile politice, sunt protejați de regimul contelui Bethlen. Cercurile oficiale și gazetele de toate nuanțele au îmbrățișat chestiunea cu îndârjire și a mobilizat toate forțele disponibile pentru a duce la izbândă „cauza de prestigiu a arbitrajului“.

În sesiunea din Decembrie a anului 1927, consiliul Societății Națiunilor votase o moțiune, cuprinzând principiile de drept, în temeiul cărora ar fi urmat să se ajungă la un acord între optanți și guvernul român. Ungaria a refuzat categoric să primească ca bază de tratative această hotărâre. Lordul Rothermere a încurajat opinia publică ungară și a îndemnat cercurile diriguitoare din Ungaria să persiste în atitudinea lor negativă, promițând că va schimba în scurt timp părerea „Foreign Office“-ului din Londra în favoarea doleanțelor ungurești. Într-adevăr, hotărârea din ultima sesiune a Societății Națiunilor părea că înclină în favoarea ungarilor, și lordul Rothermere a arătat cu emfază convertirea cercurilor engleze pentru cauza ungurească.

Între timp, lordul Rothermere a trimis pe fiul său în Ungaria, pentru a studia, cum a zis el „mizeria poporului maghiar“, în care a fost împins de cel mai nedrept tratat de pace ce s'a încheiat vreodată. Adevărat, că în triumfala sa petrecere în Ungaria, deputatul Harmsworth a văzut numai strălucire și belșug; mizeria a rămas ascunsă, motivându-se că ungarii sunt un popor orgolios, cu tradiții de stăpânitor, prin urmare nu se cade să-și arate rănile ca un cerșitor. Dar, precum recunosc ulterior și cercurile politice inițiate din Un-
ga-

ria, cultul exagerat al lordului Rothermere și agitarea termerară a necesității revizuirii tratatului de pace dela Trianon au produs o firească reacțiune la conducătorii Micei Înțelegeri. D. E. Beneș la Londra și d. N. Titulescu la Geneva au argumentat cu bun rezultat, că Ungaria, recalitrantă în repeșite rânduri față de deciziunile Societății Națiunilor, și amenințătoare pentru actualele orânduiele politice stabilite prin tratatele de pace, reprezintă o primejdie pentru mult dorita pace din Europa centrală. Astfel, a urmat sentința cunoscută din sesiunea actuală a consiliului Societății Națiunilor, care acceptă în întregime punctul de vedere adoptat de România în ultimele sesiuni.

Hotărârea dela Genevaa a vut un mare efect asupra opiniei publice ungare, menținută meșesugit într'o stare narcotică, ca un fulger descins din senin. O avalanșă de articole fulminante s'a prăvălit asupra consiliului Societății Națiunilor și asupra României, stropindu-le cu epitețe injurioase variate, caracteristice limbajului vulgar al presei ungare, mai ales al aceleia inspirate de cei dela cârma țării: — „Societatea Națiunilor nu s'a gândit niciodată serios să aperse institutia arbitrajului, ci ea servește tirania dictatorială a învingătorilor. Hotărârea aceasta este o capodoperă a lașității și a haosului intelectual. Ea dă dovezi cât de impotent este consiliul Societății Națiunilor, compus din membri conduși de principiul cumplit al luptelor vechi: *vae victis*. Consiliul a amânat ani de-a rândul hotărârea definitivă cu privire la despăgubirea ungarilor, pe cari nu-i apără contra celui mai mișel complice al învingătorilor, contra românilor. Recomandărilor consiliului sunt pline de contraziceri și conțin un fariseism scârbos. După ce România a răpit jumătate din pământul milenar al Ungariei, a jefuit capitala Ungariei, a balcanizat jumătate din țara aceasta, a nimicit energiile economice ungare ajunse sub stăpânirea opincei și a dus la sapă de lemn mii de cetățeni unguri, acum Titulescu oferă mărinimos că va despăgubi pe reclamanții proprietari din punga Ungariei“.

Acestea sunt câteva crâmpie din manifestațiile furibunde ale presei ungare.

Cercurile politice ungurești din Geneva pretind că d. N. Titulescu a complotat cu președintele cuban al consiliului Societății Națiunilor și a pregătit un *putch* ungarilor, președintele încheiând prin surpriză discuția. Astfel, contele Apponyi n'a putut decât numai printr'o scrisoare să desvolte punctul de vedere al guvernului ungaresc față de noua situație a problemei. *Budapesti Hirlep*, oficiosul guvernului ungar, ridică piedeca incompatibilității morale față de președintele consiliului Societății Națiunilor, spunând că acesta este un fel de cuscru cu ministrul de externe al României: soția dlui Augeroy Bethancourt e fata unui domn Antonescu, rudă cu d. N. Titulescu... Atât presa, cât și cercurile oficiale prin graiul contelui Apponyi, susțin că chestiunea nu poate fi socotită ca încheiată din partea ungarilor, și se vor găsi mijloace să fie adusă din nou, fie în adunarea generală a Societății Națiunilor, fie în fața Curții internaționale dela Haga, punându-se încă odată chestia arbitrajului.

După desamăgirile ce au urmat freneziei delirante a populației ungare în urma sgomotoasei agitații rothermeriste, întâmpinăm în presa ungară și unele păreri, care încearcă să examineze situația la lumina realității. Ziarele încep să-și aducă aminte de unele cuvinte ale lordului Rothermere, că poporul maghiar să nu aștepte realizarea visurilor sale de azi până mâine. Crearea atmosferei favorabile pentru revizuire reclamă răbdare, prudență și tenacitate, deoarece piedecile ce se opun acestei concepții sunt neînchipuit de mari. Ziarele atrag timid atenția publicului, că marile cotidiene conservatoare *Times* și *Morning Post*, care reprezintă opinia oficială a guvernanților englezi, în repeșite rânduri au invitat pe unguri să nu se lase răpiți de mirajul făgăduielilor nobilului lord, deoarece deșteptarea din acele visuri va fi amară. Iată o lovitură a iluziilor deșarte pricinuită de sențința dela Geneva, unde au votat pentru România și trimisul fascistului și delegatul german, ambii socotiți ca neclintii sprijinitori ai cauzei maghiare.

Păreră generală a cercurilor politice maghiare este că Societatea Națiunilor a dovedit, că nu este în stare să aplice tratatul dela Trianon față de aceia cari l-au iscălit, deci acel tratat e subminat și trebuie revizuit. Ungurii nu vor ieși supărați din Societatea Națiunilor, dimpotrivă, după cum a declarat deputatul democrat Rassay, opoziția ungară va pretinde ca guvernul maghiar să prezinte o cerere adunării generale din toamnă a Societății Națiunilor, prefinzând revizuirea tratatului dela Trianon. Deși nu e nicio nădejde că intervenția guvernului ungar va avea vreun rezultat practic, mai ales după învățămintele procesului optanților, totuși politicienii unguri cred că în cursul desbaterilor acestei probleme se vor deschide largi posibilități de argumentare a doleanțelor integrale ale poporului ungar în fața reprezentanților lumii civilizate.

Budapesta, Iunie 1928

M. B. RUCĂREANU

Cronica politică

Antagonisme

Adunarea de la Timișoara a partidului poporului a pus în evidență o problemă dintre cele mai interesante. Nu numai că ea a dat prilejul unui partid de guvernământ cu trecut să se pronunțe asupra chestiunilor cari frământă de un an de zile viața statului nostru, ci a accentuat, printr'o împrejurare fără prea mare importanță în aparență, raportul de concepții politice între partide. Afiudinea pe care a adoptat-o partidul național-tărănist cu acest prilej a înlesnit o valoroasă verificare de forțe, pentru că încercarea nereușită de a zădărnici o adunare cu obiectiv bine stabilit, pe care d. Iuliu Maniu o desaproabă astăzi tocmai fiindcă a dat greș, trece peste faptul brut al unei încăierări cu învinși și învingători.

Prin însăși configurația societății noastre, organismele politice la noi sunt determinate simplu, fără prea mari complicații. Partidele politice își au conturile fixate așa cum le știm, mai mult sau mai puțin precise, în cadrele de concepție burgheză. Tendințele extremiste au sucombat rând pe rând, fiindcă nu și-au putut afla terenul potrivit în care să-și înfiingă temeinic rădăcinile. Ideea conservatoare a trecut cu partea ei de moderație în patrimoniul partidelor de armonizare burgheză, în urma înfăptuirii reformei agrare, care a răpit vechilor organizațiuni de reacționarism latifundiar orice posibilitate de reabilitare. Lovite de moarte, fracțiunile conservatoare s'au împrăștiat și au fost absorbite rând pe rând de actualele organizații politice, mai potrivite cu vremurile. În sens invers, acelaș proces a intervenit în organizațiile de stânga. Isbânda comunismului în Rusia, de un caracter așa de local, le dăduse iluzii după încetarea operațiunilor pe front. Partidul socialist român pornise acum zece ani o ofensivă formidabilă, din care totuș n'a ieșit decât iremediabil înfrânt. Ideea plană peste realitatea compoziției noastre sociale și nu putea avea alt sfârșit.

Astfel, urmându-se un proces firesc, în viața politică a țării n'au rămas decât partidele, cari pot avea o justificare logică. Insuși

partidul țărănist, rupt la un moment dat din compoziția încă necristalizată a Ligii poporului, pentru a se declara partid de extremă al luptei de clasă, n'a putut rezista pe poziția ce și-a ales și a trebuit să se divizeze, renunțând la ideea lui conducătoare, pentru ca o parte să se apropie de programul partidului liberal, iar alta să fuzioneze cu resturile partidului național ardelean. Din această probă de simplificare lentă au ieșit valabile cele trei partide politice existente: partidul liberal, partidul poporului și partidul național-țărănist.

Procesul însă se pare că nu e încă terminat, și acest fapt se desprinde cu deosebire din mărunțul incident de la Timișoara. În configurația vieții noastre politice astfel stabilită în conture largi, cele trei partide își caută o poziție. E poate prea mult generalizat. Nu toate trei își caută o poziție. Partidul liberal și-a fixat-o spre dreapta prin firească evoluție istorică. Partidul poporului s'a așezat la centru prin forța împrejurărilor, cari i-au dat ființă. Elementul de fermentație se desemnează în partidul național-țărănist, care nu și găsește încă locul, oscilând nehotărât pe margini de extreme. Între partidul liberal și partidul poporului, raporturile sunt clare. Partidul liberal a avut dela 1918 în organizația condusă de generalul Averescu un adversar hotărât și constant. Prin faptul, că partidul liberal subordonează ideea de armonie socială până la a disproporționa interesele diferitelor pătri sociale cu pozele unei anumite clase, poziția partidului poporului, care concepe această armonie în sens larg democratic, era fatal să se stabilească dincolo, de cealaltă parte a redutei. Liberalii reprezintă o burghezie cu tendințe de plutocrație, ceea ce acuză un nemărturisit, dar metodic practicat principiu de spirit de castă; partidul poporului i se opune în numele ideii de armonie democratică, în care clasele sociale își găsesc o egală îndreptățire de a participa efectiv la conducerea treburilor publice.

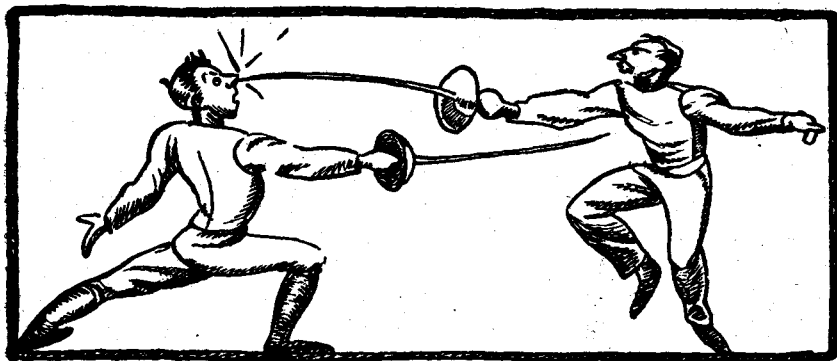
Nu e în intenția noastră să cercetăm aici, care dintre aceste două partide e în nota justă, așa cum o desemnează spiritul vremurilor de azi. De altfel ar fi și de prisos. Reflexul acestor două concepții se poate constata după rezultatele pe cari li-a dat alternarea lor la conducerea țării. Ceea ce voim să accentuăm în deosebi, e tocmai ceea ce desparte partidul poporului de partidul liberal și dă caracteristica adversității dintre aceste două partide. În numele acestei adversități a mers partidul poporului la Timișoara și, ca și în Martie la Cluj, ca și altădată aiurea, a înfierat cu toată energia tot răul, pe care îl face țării o politică vătămător orientată. Cu toate acestea, partidul național-țărănist, care se prefinde adversar al partidului liberal, a crezut că e de datoria lui să încerce a zădărnici o manifestație îndreptată tocmai împotriva aceluiș partid liberal. În acest fapt, așa de neînsemnat, găsim însă o explicație pentru natura raporturilor dintre cele două partide politice fixate pe poziție și partidul național-țărănist. Născut din fuziunea partidului țărănist, când acesta s'a convins că ideea luptei de clasă nu-l poate susține, cu ceea ce mai a rămas din partidul național ardelean, perpetuat dincolo de cădrele rostului lui istoric, partidul național-țărănist nu și-a putut încă fixa o ideologie a lui, care să-l distingă de cele-

lalte partide, căci tot ceea ce se rostește la diferite ocazii: democrație, libertate, dreptate, cinste, etc., sunt formule politice generale, cari se cer nuanțate de o înțelegere anume exprimată; în schimb și-a ales ca program lupta contra partidului liberal, în care vede o oligarhie vrednică de nimic. Am înțeleg, deci, că partidul național-tărănist e ceea ce poate fi mai opus liberalilor, ceea ce în ultimă esență s'ar părea că îi indică locul de extremă stângă. Unele practici politice și unele mărturisiri formale desmint această concluzie. Partidul național-tărănist se pretinde partid democrat burghez, ceea ce îl apropie însă de partidul poporului. Totuși același antagonism desparte partidul național-tărănist de acest partid, ca și de partidul liberal. Poate chiar mai accentuat.

Dar, dacă se poate explica antagonismul partidului național-tărănist față de partidul liberal, antagonismul pe care îl manifestă față de partidul poporului n'are niciun înțeles. Pentru orice partid democratic, tendința plutocrată din practica partidului liberal este un serios motiv de îndârjită adversitate. Partidul poporului însă reprezintă același curent ostil, și logic ar fi ca partidul național-tărănist să se afle alături de el din acest punct de vedere. Ciudat e însă, că partidul național-tărănist nu numai că n'a găsit niciodată punctele de contact pentru o colaborare în acest sens, dar decâteori i-a venit la socoteală a stat alături de liberali, pentru a lovi în partidul poporului. Să amintim numai că în 1921 și în 1927 guvernele prezidate de d. general Averescu au fost răsturnate de manevrele liberalilor, cu binevoitorul concurs al partidului național-tărănist de astăzi, și vom înțelege de ce d. Sever Bocu și-a desfășurat plutoanele la Timișoara pentru a zădărnici o adunare publică îndreptată contra liberalilor.

Antagonismul partidului național-tărănist față de partidul poporului e, deci, de altă substanță. Se poate, că partidul național-tărănist râvnește la poziția partidului poporului, pe care i-o invidiază. Numai că metodele tactice adoptate nu-i pot fi de niciun folos, căci luptând așa cum luptă contra liberalilor și rătăcindu-se pe cărările întorochiate ale ideilor de extremă stângă socialist-comuniste, nu poate să ocupe locul de cumpănă politică, pe care stă solid partidul poporului.

D. I. CUCU

GAZETA RIMATĂ

Ziua mamei

In ziua de 17 Iunie se va sărbători la Cluj „Ziua mamei”.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Aștept cu mare nerăbdare,
Pe cinstea mea, sunt curios
Să văd poetica serbare.
Sunt sigur, că va fi frumos!*

*Acum, când vara-și poartă seva
Mustind în fiecare ram,
Aminte ne-am adus de Eva,
Iubita soață-a lui Adam.*

*Venise prima rândunică,
'Nflorise teiul parfumat,
Când scumpa noastră străbunică,
Făcu întâiul ei păcat.*

*Cântați un imn de închinare
In cinstea bravelor femei:
Voi știți cu câtă resemnare
Au repetat păcatul ei...*

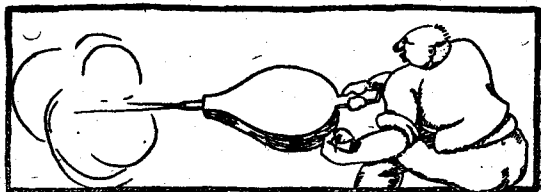
Nu vom putea să dăm uitării
Nici rodul simfului matern:
Un nou ostaș în slujba țării,
Un vot mai mult pentru guvern.

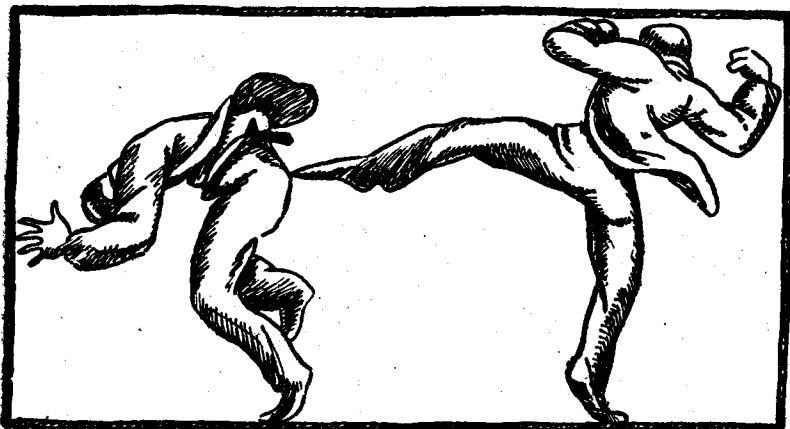
Veni-vorenerate dame
Și săltărețe fete mari, —
Vor fi și ele-odată mame,
Cinstiți-le, nu fiți măgari!

Acolo, cu buchetu'n mână
Va fi și Vaida, negreșit,
Căci el, în Camera română,
Ades de mamă=a pomenit.

De-acum, în fiecare vară
Sărbători-vom (evident),
Această „Zi a mamei“=n țară...
Ceva mai des în Parlament!

CAIN & ABEL
— vechi parlamentari. —

INSEMNĂRI

Lămuriri necesare. — Creionul capricios al cenzurii s'a rătăcit din nou săptămâna trecută prin paginile *Tării Noastre*, lăsând mari pete albe în locul unor gânduri cuviințioase, cari nici nu atacau temeiurile vieții noastre constituționale, nici nu cuprindeau vreun îndemn la nesupunere împotriva autorităților constituite. Ca să se vadă, până la ce depărtări se rătăcește, uneori, excesul de zel al înțelepților puși să supravegheze patriotismul scrisului nostru, vom aminti numai amănuntul, că dintr'un articol semnat de d. Alexandru Hodoș, cenzura a suprimat un lung pasagiu, care nu conținea altă notă subversivă, decât înșirarea meritelor fostului guvern prezidat de d. general Averescu...

Recunoaștem, că celelalte rânduri interzise cuprindeau unele constatări nepăcute la adresa actualului guvern, dar tocmai această împrejurare ne silește să punem lucrurile la punct. Iată despre ce e vorba. *Tara Noastră*, după cum citi-

torii au observat, desigur, duce o luptă pe două fronturi. Noi ne războim aci, deopotrivă, cu egoismul partidului liberal și cu demagogia partidului național-tărănist. Întâmpinăm cu aceeași protestare acțiunea separatistă a dlui Iuliu Maniu, ca și metodele de cârmuire prin proconsuli ale dlui Vintilă Brăfianu. Judecata noastră, pe care o credem sănătoasă, ține cumpăna cea dreaptă între două exagerări. Ce se întâmplă însă? Intervine, ca un mosafir nepoftit, amestecul cenzurii, care obișnuiește să taie cu o specială candoare din articolele noastre toate argumentele anti-liberale, lăsând să apară pe de-a-n-tregul atacurile contra partidul național-tărănist, pe care, se înțelege, nici prin gând nu-i trece să-l ocrotească în același fel. Tot astfel, cenzura n'ar avea nimic de zis, dacă ne-am apuca, într'o bună zi, cu prinși de un acces de autoflagelare, să ne defăimăm pe noi înșiși...

Această procedare, convenabilă din punct de vedere al intereselor guverna-

mentale, prezintă însă, în cecece ne privește, un singur mare cusur. Lăsând să pătrundă în opinia publică numai jumătate din convingerile noastre, apărăm înaintea acesteia cu totul altfel decât cum suntem în realitate. Noi nu putem să ne împacăm cu o asemenea denaturare. Pretindem să fim lăsați să ne arătăm gândul întreg. Altfel, e mai rău decât dacă n'am fi lăsați să ni-l spunem de fel.

Cuvinte prietenești. — Adunați în jurul unei mese de caldă intimitate, un grup de numeroși amici politici au revărsat prinosul lor de bucurie pentru alegerea dlui Silviu Dragomir ca membru activ al Academiei Române. Lucru rar în Cluj, unde prietenia nefătărită și bucuria sinceră de izbânda aproapelui nu sunt un obicei prea răspândit. Despre meritele științifice ale noului academician, chiemat să îplinească scaunul rămas prin moartea regretatului Vasile Pârvan, a vorbit pe larg și cu competență d. I. Lupaș, în raportul adresat plenului Academiei, publicat de noi într'unul din numerele trecute. Cei ce-l sărbătoreau deunăzi pe d. Silviu Dragomir exprimau nu numai un elogiul pentru munca lui harnică și pricepută întru desțelenirea trecutului nostru istoric, ci aduceau acolo aroma unei simfiri curate, născută din conștiința anterioară acestei consacării, că prietenul Silviu Dragomir va rodi bogat din plinul minții și sufletului lui inzestrat.

Astfel am avut prilejul să știm câte merite neprețuite au ridicat pedestalul de azi, ca din destăinuirile dlui Vasile Osvadă, care arăta ce covârșitoare parte din reușita noastră în chestia optanților revine modest și tăcut dlui Silviu Dragomir, autorul de probe istorice utilizate la Geneva de dl N. Titulescu.

Sărbătorit fără deșertăciune, d. Silviu Dragomir va fi înțeles — din cuvintele dlui Octavian Prie, care îl îmbrățișau

în faldurile acelorăși credințe, din duioasele amintiri mai vechi și mai noi ale dlor A. Ciortea, protopop Dăianu, Bornemisa și Opreanu, din mărturisirile emoționante ale dlui Ioan Lupaș și din îndemnurile dlui Ioan Agârbiceanu, — câtă elogiaasă apreciere are aici între prieteni adevărați, unde consacrarea n'aduce decât acea cristalizare a bucuriilor deplin împărtășite.

Considerațiuni revelatoare. — Am mai vorbit în coloanele acestei reviste despre știrile, pe cari le dă despre țara noastră acea *Agence des Balkans* de la Paris, interesată să ne facă atmosferă rea pe unde poate. Faptele dela noi sunt interpretate tendențios, din nefericire cu largul și binevoitorul concurs al unei părți din presa indigenă și a prea democratului partid național-tărănist.

Iată încă o mostră. Publicând în întregime rezoluția comitetului de direcție național-tărănist, prin care se proclamă „rezistența cetățenească” și se hotărăște convocarea extra-Parlamentului național-tărănist, *Agence des Balkans* adaugă următorul semnificativ comentariu:

„Această rezoluție, în aparentă așa de hotărâtă, indică oare voința partidului național-tărănist de a se angaja în luptă serioasă și eficace contra guvernului Brătianu? Să ne fie permis să ne indoim, cunoscând starea de spirit a dlui Iuliu Maniu, legalismul său încăpățânat față de regimul, care a făcut din însăși ilegalitate o lege. Dar masele împing pe șefi înainte. Situația devine din ce în ce mai încordată. *Năvala muncitorilor în rândurile țărăniste poate avea consecințe.* La Alba-Iulia, muncitorii (socialiștii) au venit în număr mare”.

Și mai departe:

„Aceste fapte trec peste calculele dlui Iuliu Maniu ca și peste cele ale dlui Vințilă Brătianu. *Ele fac marea necunoscută românească*”.

Desigur, că toate aceste concluzii n'au nicio corelație cu realitatea dela noi. Masele nu împing pe nimeni acolo ar vrea să ajungă alții, și mișcarea revoluționară este numai în fantezia unora, infierbântată de câteva aparențe fără valoare. Dar observați tonul notiței reproduce mai sus. Partidul național-tărănist și conducătorii lui nu mai încălzesc pe bunii noștri prieteni dela *Agence des Balkans*. Lipsa de fapte din agitația național-tărănistă indică prudență la cei ce ar vrea să ne prezinte ca fiind în plină revoluție. Tovarășii dlui Iuliu Maniu sunt niște bieți neputincioși, dar fiindcă aparențele au rămas, se recurge, pentru a se continua agitația contra noastră, la argumentul alianței cu socialiștii. Oare partidul național-tărănist n'a susținut că tot ceea ce face e în asentimentul maselor?

Iată, deci, roadele pe cari le culege politica nepricepută a supralicitanților în demagogie. Din nefericire, răul îl simte țara întreagă, expusă la propaganda tuturor agitatorilor din afară.

Empireul criticului. — Ați asistat vreodată la o experiență de spiritism? Ați chemat, în necesara obscuritate a odăii, umbra glorioasă a lui Napoleon Bonaparte, ca să vă explice, pe îndelepte, motivele înfrângerii sale dela Waterloo? Procedul nu e prea complicat. E nevoie de o masă de brad, bătută în cuie de lemn, de un pahar de apă gol, de un creion ascuțit aproximativ, de un „mediu“ cu puțină imaginație, și de ceva bunăvoință din partea celor prezenți. Napoleon Bonaparte se prezintă fără prea multe mofturi, își povestește nenorocirile strategice în cea mai autentică limbă românească, și se retrage politicos, în cazul când e chemat la a ceeaș oră, în altă parte. Căci, trebuie să știți, persoanele, cari se îndeletnicesc în orele lor libere cu științele oculte sunt mai multe decât ați bănuî.

În rândul acestor pasionați ai conversațiilor pe întuneric cu iluștri dispăruți, suntem siliți să-l așezăm și pe d. Mihail Dragomirescu, critic român și dascăl de literatură, care în revista de specialitate *Ritmul Vremii* publică o lungă discuție între mai mulți răposați, pe care a surprins-o fiind în stare de hipnoză. Dacă ne-am găsi în fața unui șarlatan oarecare, am fi foarte îndemnați să credem, că totul e o mistificare ordinară. Dar, pentru numele lui Dumnezeu! avem de-a face cu un bărbat foarte serios, cu un profesor universitar, cu un tată de familie și, pe de-a-supra, cu un membru marcant al partidului liberal.. Nu se poate să nu fie adevărat! D. Mihail Dragomirescu a stat la masa de brad bătută în cuie de lemn, a ținut în mână paharul cu apă gol, a operat cu creionul ascuțit aproximativ, a tras cu urechia în empiereu, și ne-a ațus de pe lumea cealaltă ultima convorbire (neliterară) dintre Titu Maiorescu, Vasile Conta, Dui-liu Zamfirescu, Vlahuță și Caragiale...

— „Mai bine n'o aducea!“ suntem îndemnați să adăugăm noi, numai de-cât. Căci, iată-ne obligați să ne schimbăm acum părerea despre toți acești scriitori consacrați ai noștri, cari, de când ne-au părăsit dau semne îngrijitoare de vădită scădere intelectuală. Trecerea în neființă i-a schimbat, pe semne, cu desăvârșire! Sărmanii meșteri ai verbului românesc, sunt de nerecunoscut... Titu Maiorescu era un îndrăgostit al formeî impecabile, un artist al logicei și un dușman înfocat al beției de cuvinte. Să-l auziți cum îl pune d. Mihail Dragomirescu să vorbească! Iată-l: „*Titu Maiorescu*. — Și poate și mai greu e să constatăm fenomenele fizice care corespund cu simțul orientării, pe care-l reclamă integralismul; dar totuș le vom găsi și atunci ne vom mira că ne-am mirat...“ *Caragiale*, care era un om de duh și un diabolic răscolitor de

controverse, nu intervine în interminabilul colocviu decât de două ori. Prima oară ca să debiteze o banalitate: „S'a spus, și nu face niciun păcat să o repete". Iar a doua oară, ca să ne arate că nu mai știe gramatica: „Măi Alecu, tu se vede bine că ai făcut bacalaureatul..." Acest „Alecule" e regretatul Vlahuță, care face paradă de erudiție decretând că: „Fenomenele fizice cunoscută prin simțul motor sunt cele de gravitațiune: tot ce e greu, tare, consistent, căderea corpurilor, echilibrul, greutatea specifică a lui Arhimede..."

Nu mai continuăm cu reproducerile. Socotim că v'ați lămurit. Dacă d. Mihail Dragomirescu nu și încheie repede experiențele sale de spiritism, cele mai luminoase figuri ale literaturii românești se vor compromite în foarte scurtă vreme. E ceva cu adevărat catastrofal. Marii noștri prozatori dispăruți au început să grăiască în stilul dlui Mihail Dragomirescu! Să fie o totală alterare de sens? Să fie o reală decadență? Să fie o îngrozitoare eroare de transmisiune? În orice caz, incidentul e regretabil. Căci ce ne-am face, dacă într-o zi oarecare, spiritul lui Mihail Eminescu s'ar apuca să ne trimită versuri postume prin mijlocirea fidelă și ocultă a dlui Radu Cosmin?...

Blumenfeld știa mai bine! — Înregistrând declarațiile dlui general Averescu în legătură cu retragerea fostului guvern al partidului poporului, d. Kalman Blumenfeld dela *Adevărul* își permite luxul unor mici rectificări reportericești, ca să arate opiniei publice de la noi, că redactorii cu pistrui dela gazetele din strada Sărindar au cunoscut mai bine fazele loviturii politice dela 4 Iunie 1927 decât însuș președintele Consiliului de miniștri de atunci. D. Kalman Blumenfeld auzise încă din ziua de Sămbătă 29 Mai, că d. C. Hiott, ministrul Palatului a vizitat pe șefii partidelor din opoziție; în

vreme ce d. general Averescu n'a fost înștiințat despre acest demers decât Lușnea următoare. D. Kalman Blumenfeld aflase chiar mai dinainte, în toial sesiunii parlamentare extraordinare din luna Mai 1927, că d. I. G. Duca a venit la d. Mihai Popovici și i-a spus: — „*Porniți o agitație pe tema unui guvern național și Generalul e imediat doborât!*" Se înțelege, d. Kalman Blumenfeld e foarte mândru de senzaționalele sale destăinuirii postume, cari îi îngăduie să arate, că, mai mult decât oricine, era în curent cu uneltirile îndreptate împotriva guvernului prezidat de d. general Averescu, și, deci, avea știință din vreme despre complicitatea dintre partidul liberal și partidul național-tărănist... Iar concluzia se impune dela sine. Dacă partidul poporului n'ar fi disprețuit serviciile dlui Kalman Blumenfeld, dacă l'ar fi cultivat și dacă l'ar fi consultat, n'ar mai fi fost surprins de evenimente... Fiindcă d. Kalman Blumenfeld se găsea în secretele zeilor; d. Kalman Blumenfeld era confidentul șefilor de partide; d. Kalman Blumenfeld știa mai multe decât primul ministru al țării... Fericită țară!

Casian R. Munteanu. — Săptămăna trecută s'a așezat în cimitirul Lugoșului un frumos monument de marmoră la căpătâiul talentatului publicist bănățean Casian R. Munteanu, mort la 1921, în vârstă de abia 29 ani.

O pornire nobilă, care ne reamintește Lugoșul de altădată, se urzește dela o vreme la liceul „Coriolan Brediceanu" din acest oraș, care, nemulțumită, de zgomotul banal de după război, își caută un izvor dătător de viață în faptele, pildele și oamenii din trecut ai acestei provincii. Adăpostită la început între zidurile școlii, — ai cărei elevi sunt conduși an de an la cimitirul de sub Dealul viilor unde își dorm somnul de veci mai toți oamenii mari ai Banatului, — frumoasa și româneasca ini-

fiativă iese acum la larg, angajând și marele public. Reluând firul vechilor tradiții, direcțiunea liceului „Coriolan Bredeceanu” și-a îndreptat privirea înspre Casian Munteanu, cel mai tânăr și cel mai nefericit dintre foștii elevi ai acestui liceu, pe care cu toții l-am cunoscut, l-am apreciat și l-am iubit, înlocuind modesta cruce obligatorie a prefecturii Severin cu aceea a sincerei recunoștinți, solemnitate la care a luat parte tot ce are mai de seamă metropola culturală de altădată a Banatului.

Mișcați de acest gest de înaltă valoare morală, ca foști tovarăși de sbucium, de suferințe și idei cu regretatul Casian Munteanu, însemnăm aci adâncă noastră recunoștință față de Lugojul românesc, care știe să cinstească memoria fiilor săi aleși, cât și admirația noastră pentru cel dispărut.

Producția aurului. — În mijlocul discuțiilor aprinse cu privire la problema noastră valutară, — discuțiuni a căror actualitate a fost sporită de pregătirile guvernului în vederea stabilizării, — studiul d-lui Pompiliu Ciobanu: „*Producția aurului și reforma monetară*” se înfățișează ca o contribuție cu deosebire interesantă, de ale cărei concluzii va trebui să se țină seamă. Autorul a avut în vedere importanța deosebit de mare a producției aurului în viața unui stat, luând-o ca bază pentru circulația monetară, și și-a propus să arate: cari sunt regiunile aurifere ale României, cum se prezintă producția acestor mine azi, cum se prezintă până la anul 1918, cari sunt mijloacele de exploatare a zăcămintelor de aur, și cari sunt remediile de îndreptare și soluțiile definitive, cari trebuiesc luate pentru sporirea producției aurului în țara noastră. În fine, trăgând din cer-

cetările sale învățăminte prețioase pentru însănătoșirea politicii noastre financiare, d. Pompiliu Ciobanu arată raportul care există între cantitatea stocurilor de aur și consolidarea valutei, avantajele pe cari le oferă intensificarea producției aurului, și legăturile acesteia cu reforma monetară a statului român. Studiul e scris cu o temeinică stăpânire a subiectului, cuprinde date și constatări controlate la lumina realității, și pune la dispoziția guvernelor cari vor să găsească cele mai nimerite soluții în legătură cu producția aurului, sugestuni de cea mai mare însemnătate. Lectura documentatei broșuri e recomandabilă, de altfel, tuturor acelor, pe cari îi preocupă problema stocului metalic, capabil să garanteze circulația biletelor de bancă românești.

Republica dela Ploești. — În ultimul număr al *Convorbirilor literare*, vechea revistă a „Junimii”, condusă astăzi cu pricepere de d. Al. Tzigara-Samurcaș, găsim reproduse câteva pagini inedite din memoriile fostului colonel Polizu, cuprinzând date noi și interesante despre evenimentele politice dintre anii 1866 — 1871. Mulți cititori vor afla de aici pentru întâia oară, că revoluția republicană dela Ploești a generalului Candiano-Popescu, — pe care a ironizat-o cu atâta vervă Caragiale, — n'a fost o ridicolă răzmeriță locală, cum se crede de obicei, ci o mișcare politică destul de serioasă, în fruntea căreia se găsea însuși sfetnicul credincios de mai târziu al regelui Carol, Ion C. Brătianu. Sunt pagini îngălbenite de vreme, din conținutul cărora se desprind pasiuni potolite demult, peste cari uitarea a presărat praful ei narcorit, și pe cari numai curiozitatea istorică le mai înregistrează.